

Castel Maggiore

**Concorso di poesia dialettale
“Città di Castel Maggiore”**

Edizione 2012

AL BÄN MAGNÈR

La môda al dé d incû
anc par televisiån,
l è d èser di gran cûg,
a n i è pió religiån;

i armàsdan di vèg quî
e, quassia mò l è bèla,
parché i staghen in pî
a i vòl la “garavèla”.

I drôvan di aliment
che i scatèn sâul luntàn,
con di acunpagnamént
che a mé fân inpresiån:

“brudàtt ed brustulén”,
“alghe con al pass crûd”,
“mais” quall pr äl galén,
quasst l é adès al menu.

Vlîv méttèr i turtlén?
cût in brôd ed capón,
fât con al did manlén,
quî sé ch i en prôpi bón!

E un piât ed tajadèl?
cunzè con al ragó,
tirè col matarèl,
d arsusitèr Gesó.

Lasagn e pasatèlli,
gramaggna con susézza,
varmizî al tân, “tortelli”,
quassta l è una delézzia!

Pr an dscàrrer di strichett
cunzè con un pôc d'arvajja
e par i nûster vcétt
pancôt: che maravajja!

Un piât ed macarón,
socuànt spuntadûr,
cuntåuren ed frizån,
radécc' con un ôv dûr.

E i dulz? Che poesî
na bona sóppa inglaisá!
La pèr na sinfunî
strulghè par na marcaísa!

Brazadèla e raviôl
rinpé con al savåur,
l è pròpi un gran sǵugiôl
c al dà la batrî ed côr!

A i è un quèlc quaiån
c as lâsa insulfanèr:
pió è schèrsa la raziån
pió chèr l à da paghèr.

Sintî c(u)s av dégg mé:
incû a i é pôca fâm,
se al cûg l è rinumè
i magnan anc l aldâm!

Pirén

AL BUDEN

Un eletrizesta ed Budri
Sobit dop la guera
L'andè a à d'un cuntaden
Par der un po' ed curant
E sbrigher soquant ciapen.

Cum l'era naturel
Prema ed tacher a lavurer
As guardè un po' in gir
E come se un presentimant
L'avess guidè i su pensir
As truvè davanti
A una porta averta, spalanchi
Ch'la pareva mesa lè
Propi a posta par incuriosir.

Apana dantar
Par quant al zarchess
Par quant al pruvess
Ed capir duv l'andess
Al pareva che la lus
Ch'la zugheva con l'ombra
All'imbarbaïess
Mo pasè al prem mumant
Piò al so sguerd al s'abitueva
Piò la so curiosità la carseva
Anc se a dir la verità
La so memoria
A zerti impruvisè
L'an era piò abituè.

Se la memoria al l'avess aiutè,
Altura sé
Ch'al srè stè fazil stabilir

Cus 'ai era soura cal tavlen
Un po' riparè dal mosc
In cal bel dè d'agost.

Par fortuna che,
Con l'aria frasca d'la matina
Al cafà dantr'a la tazina
E un bel respir par reagir
Pian pianen, pian pianen,
Anc la memoria la tachè a partir
E dop un etar mumant d'esitazion
Con una gran pora ch'as tratess
Soul d'un'impression
As ciarè finalmant tota,
Tota quanta la situazion.

Oh insoma! Ai era poc da fer!
La guera l'ai era stè
Mo se Dio vol, l'era bel apasè
E la memoria l'era turné.
Mo altura se la memoria l'era turnè
Qual lè, soura al tavlen
Apana apana riparè dal mosc
In cal bel dè d'agost,
Se Dio vol, sampar se Dio vol,
L'era propi un bel buden!

Un bel buden
Ed qui ch'is preparevan soul una volta
Prema d'la guera
Col lat, agli ovi fraschi
E un mòc ed zocar!

Con la camisa ed zocar caramlè
Caramlè dantr'al stampen
E la cotura lanta, lanta,

A fiama basa, basa,
A bagn mari
I preparevan di buden brulè
Da fer invidia a toti al pastizarì-

Soul che a l'eletrizesta, la tension, l'ai tur né
Propi parchè
Ades che la memoria l'as era lasè ander
Un povar cristian scampè a la guera
Ed front a la tentazion
Cum s'aveval da cumpurter?

Quand a si vè metar anc al destèn,
Soura al tavlèn, atais al budèn,
An i mancheva gnanc un cuciaren!

Gnanc al freno d'un treno
Al srè riuscì a farmer cal braz
Cal braz ch'al spingeva cla man,
Cla man ch'la stricheva al cuciarèn
Vers al budèn!

Durant la degustaziòn
L'eletrizesta l'era completamant isolè
E la guera, l'an i era mai stè,
E in cal'smantar ch'al plucheva
Gnanc una scosa d'la trifès
La srè riuscì a fer salter
Al sistema dal sou facultà
Toti riparè cun i eran
Da un rivestimant doulz
E da un savour speziel
A dir poc zelestiel
Ch'i fevan suner come di viulèn
Parfen al budel!

Dop al fò tot un seguit
E al buden an i era piò!
Tot qual ch'ai era avanzè
L'era un tavlèn
Con un piat vud
Un cuciarèn e un po' ed sughèn.

Ai era però avanzè anch un eletrizesta
Che par al mumant
Al pareva abbastanza pèn
E che, par tota la vèta,
Al fò ciamè "Budèn".

Par zarcher ed scanzler
Al pchè originel dal pedar,
Al fiol d'eletrizesta
Al fò regolarmente batzé;
Regolarmant mo inutilmant
Parchè a Budri, tot quant,
I al ciamevan solamant,
"Al fiol ed Budén"

Mastar tampec che da una fiopa l'i cavè un cavec

AL MAGNÈR ED BULÀGGNA.

Mo savîv c l è una béla furtòŋna
eser nêd in sta nostra zitè?
Parché a stèr in t la nostra Bulàggna
a savan csa vòl dîr ziviltè-

Briša sâul par i stûdi e la storia,
monument, bi palaz, libarti,
sâuratótt parché avan una gloria
arcognóssó par al mând e aprezè.
L è la gloria d la nostra cušéŋna,
l è al stûdi, l è l'èrt dal magnèr,
la cultura piò granda e piò féŋna
che in t al mând as pòsa mai fèr.

Pinsé bân che in t la tèvla a Bulàggna
a truvèn i turlén e i turtlân,
âl lašâgn col ragò, tajadèla
con zivâlla, parsótt e frižân.
E pò anc a truvèn murtadèla,
che in t al mând i la ciamèn “bologna”.
Š vâdd che qué a druvèn la carsmóggna
pr ogni còsa, pr un vîver piò bèl.
E in t la tèvla, par fèr al finèl,
a magnèn tâurta ed rîš e pan spzièl.

Et alâura, l è una gran veritè,
e nuèter a psèn dîr che Bulàggna
l è dal mând la piò bèla zitè.

Vò significando

AL NINAZEN

Quasta què l'è la storia
D'un muradour d'l'Amzulera
Ch'l'aveva d'arlivver
Un ninazen in tamp ed guera.

Avair d'arlivver un ninazen
In tamp ed guera,
In tot al mond
Acsè com'a l'Amzulera,
Al vleva dir penser
Al vleva dir sperer
D'avair quel da magner

Ai capita un tudasc
Un suldè afamè
Pitost interesè a deres da fer
Propi par penser
Propi par sperer
D'avair quel da magner.

Al vad al ninazen
E al dis col muradour
Prespoc acse:
"Io pagare tè. Tu allevare per mè.
Quando io tornare, io mangiare.
"Acsè, par dis franc, dis franc antizipè,
Al cuntrat, l'è sobit cuminè.

Pasè du dè
Ai ariva un etar tudasc
Anc piò afamè e dop un'ucè,
Par queng franc, queng franc antizipè
Anc al secon cuntrat
L'è sobito cuminè.

Dop una stmèna
Ai pasa un etar tudasc,
Al suldè piò afamè ad tot,
Acsè, par vent franc, ven franc antizipè
Anc al terz cuntrat
L'è socito cumbinè.

Da cal mumant lè
Ai tachè la storia ed “tri prezi”
Cal muradour d'l'Amzulera
Che avand d'arlivèr
Un ninazen in tamp ed guera,
Par quarantazenc franc
Quarantazenc franc antizipè
L'era stè bon ed concludar
Tri cuntrat separè,
Sanza perdar al ninazen.

I tri tudesc
I tri suldè afamè
I s'èran pò' incuntrè
E prema ed capir
D'esar stè imbruiè
I s'èran anc vantè
Un con cl'etar
Par i cuntrat
Ch'i avevan cumbinè.

Dop avair capè,
I eran turnè tot insam dal muradour
E i l'avevan minazè
Prespoc acsè:
“Noi andare al fronte
Quando tornare tu kaput”

Una volta tant a psan dir
Che l'iniziativa l'era stè premiè
Parchè i tudesc in s'eran piò vest
E incion s'arcurdeva piò
A l'Amzulera
Cu mas ciameva al muradour.

Al nom dal muradour
L'era stè sobit sostituì
Da "tri prez"
Par tot qual ch'ai era capitè
Durant la guera.

E anc ades, e speran anc
Par un etar bel pez,
Tot quant a l'Amzulera
Anc soul par l'abitudin ed saluter
Al muratour, tot i dè,
I peran destinè
A sn dscurderes mai d'la guera
E ad arcurderes par sampar
Dal ninazen.

Mastar tampec che da una fiopa l'i cavè un cavec

AL PAN

A metè d'uttàbber al cuntadén
cån tanta cûra e tant amåur
al métt in tèra cal smintén
frût dla speranza e dal sudåur.

Nôv mis par nâsker e madurèr
in cla panza ed tèra cunzimè
un lóng gambån e spîga pénna
da trasfurmér tót in farénna.

‘Ná pâlver bianca e féna
cån âcua e sèl tótta inpastè
al livadûr prodûs mirâcuel
e dâpp a pôc al và infurnè.

Quand al furnèr al cûs al pan
d'estèt, a l'élba dla matténna
l'udåur in tl aria la t fâ bån
al dâddad l'aptît,t respîr a bâcca pénna.

Sânza dóbbi, dov v as padès la fãm
e a tèvla di puvrétt
al pan l'è pió inpurtànt
dla chèren e di caplett.

A la ragâza d'una vólta
prèmma d'andèr a l'alter i gevån:
“guerdá bån, cal sèppa propri pén
al cardinzén dal pan”.

Da cal granér t'furmänt
al risultè l'è l pan
un päst complèt par tanta žänt
ajîr, incû e anc edmàn.

Brustulèn

AL PANÉÑ COÑ LA MURTADÆLE

Dâm bañ qal panéñ lé!
S' l'è boñ!...Imbuté con al Prãñzip di salómm buggnîš.
Una squiŕitezze, cumpâgne di pendolær ch' i stañ
d'astær al tranvâi.
Amrànde di studéñt iñ bulatte.
Dšnær o spuntéñ da bas'òure di brazéñt,
zàgne 'd quj ch' j eñ sàmpr a diêta dal dé dopp.
La caziòñ pió popolær, profumê, proletærie,
mo aristocrâtiche
par vî dal cûr raffinê ch'al j eñ necessæri par færle.
Famòuse feñ da quând j la fêvan in dal paröl
iñ dal curtîl dl Archiginæši
quand a j îre i studeñt dl'*Alma Mater Studiorum*.
Al sö udòur al ciâpa i bóffal dal næš,
al t sèlte adòs coñ delicatezze
e po la s' lâse magnær arvölt iñ dal pañ
co' i simitón di deñt ch' j la spæzan coñ sudiziòñ
par po gustêrle iñ tótte la sö buntæ
mûrbie e salæ al póñt giósst.
La s' cuñfònd iñ dla bòcche dal stass sö culàur e la
sparéss.
Che spetâcual al Prãñzip di salómmche j mâgnan i
puvrétt!
Se Crest al turnéss invitta a la tære
e l'avéss da dære da magnær a la sö žañt con uñ
mirâcual
iñvêzi ed multiplichêr al pañ e al pass
me a deggh
che al multiplicarê al pañ coñ la murtadæle.

Scalabrèñ

AL PINZIMÔNI

Int' al cafà di dû crusî
a s'in vadd ed tòtti al fâta:
on ch'n avèva l'â ed brésscla
a gli càza zà la màta.

Qui pió zúvan un pô spomèti
vérs a gli onng' i fèn fagòt:
disén chl'è vgno l'âura gíossst
ed tucèr al sô biscòt!

Al srà vâira, i an rasân
mo...tòtt ch'i ètar i s'n én andè
ch'la finéss la sguzuvéggia...
e dâpp al dâulz a jé al salè!

Tòtt d'acord e un pô in camóffa
is truvén int'un ruglâtt
par strulghèr môd e manîra
ed cunbinèr un bèl bancàtt.

Una sîra is presântén
con vardur pénni ed culâur:
radiséen, scarciòfl e fnucc,
ch'al parév'n al triculâur.

E par rànder unâur a l'òrt,
purtè dantr'a a 'na panîra,
zivòlla, sàrr'l e trevisân
i furméenn 'n'ètra bandîra!

Pó, par fèrla bãn cunpé,
al purté, l'ûltum ch'arîva,
sèl, pàvvr e un poc d'asà,
incosa intl'òli: mo d'ulîva!

Tralé vérs al nôv ed sîra
stra i tavlén “*di quel Caffè*”
i tachén tótt a tucèr
dandi dântr’int’al salè...

I lassén lé la zivòlla
sâul chi zûvan zivilén
par la pôra che l’anbrâusa
la ‘gni déss pió di basén.

Sé, mo altura, dett tra ‘d nó
d’una storia tânt nurmèl,
saltè fôra acsé par chès,
che murèl s’in pôlel trèr?

*“Par dsquazèr tóttla la vétta
a s’â da fèr quall c’vol natûra.
Ad ogni frût la sô stasân:
sâul acsé la srâ mânc dûra!”*

Zért, chi pol’n anc stèr insàmm
un quèl dâulz e un quèl salè:
int’la vétta d’òmn e dòn
quèsi sâmpar l’è stè acsé!

Tânt da grànd che da cinén
par quènta voija che t’ai métt
l’è inpurtânt che quall che ‘t toc’
t’ât sicûr ch’al séppa drétt!

“L’uomo invisibile”

AL RÀ DI FASÛ

Chi andéss int al Pradèl
e ai vgnéss vójja ed magnèr quèl
avšén al “drughirån”
i an al castagnâz c lé propri bãn!
Però avšén a Romulén clà l’argóì
ed dèr da magnèr con l’arlóì,
ai è un sît ciamè Ghitón,
che s t fè dal “gås” an t sént inción.
Gaetàn, parôl e mistlån
di fašû l’è propri un canpiån,
sånza cãddg, ma sãul un scûd,
i tegãm i én sãnper vûd!
I riguèrd pr i sû cliént
as pôl dîr chi én sorprendént:
i cucèr, ónt e incudghè,
ala tèvla i én incadnè.
Al garzån dal sulfanèr,
cal sgãšéva a tótt andèr,
al vols ancåura di fašû
par supierà dl èter “grisù”.
Gaetanén cal s èra stufè,
ed dèr da magnèr a lu lé,
al strulghé in quâtr e quâtr òt
un sarvézz par cal žuvnòt.
L’armišdé, insàmm ai strazón,
un šbuldrån con di puvrón,
ed quí ch’véñnen dala Sizéggia
e che ala panza i dan la švêglia.
Ste puvràtt cunpâgn un fûg al s apié
e al s livé da tèvla tótt inspuré.

Vésst cal céso l'êra asrè
al câurs fôra ed gran vulè
e con na vâuš da galéñna stuzè
al gé: “Ghitón, t am è propri fregghè”

Buciàtta

AL VÉN DAL SULITÈRI

Al guèrd d'na dòna maliziàúša
ch'at tãcca alžîr c'me un rãž ed sãul.
Dû franc da žughèr in ustari.

Al paiš d'una mûšica dulurãúša
c'la crass c'me un vèrs luntàn.

Sãul al prufómm d'la butégliã prufãnda
l'è l'azarén par la mî tèsta pragna.

Dam da bãvver d'la spranza, d'la žoventó, dla vétta.

Dam dal vén, par šlimušnèr un po' d'futûr,
par sénter al tešôr d'la gloria triumfãnta.

Gigio La Mara

I MIRTÉLL

Al se dśdaśśda al bosc
col biśbéi ed méll èli,
mesagêri mai stóffi
dal dé ch'al prinzéppia.

A m inbarièga, a la maténna,
st udåur ed raiśna e pén,
ed fónnž ardupè,
ed fiûr ch'i s avérren.

A vâg avanti stra l'êrba
ômmda ed guâza,
stra fèllś e zespói,
am pòg' ai trónç grinzûś.

Mo ècco l'avêrta segrêta,
un mèr vaird puntinè
ed méll chegapói carnûś,
intât tesôr blù avajè.

Quassta l'è un'ètra śvêglia,
fòra l è invêren, al fa fradd,
mo l è chèld al savåur
dla râssa, dâulza, grustè.

Una vòlta l'êra una fòla

LA SARÄCA

La mî mâma l'am cuntèva
che da cèina la magnèva
la pülant con la saräca.
Un particular c'mè avanzè in mänt
l'è quäl che la fatta ed pülant
l'andeva sfärghe e la saräca brîsa magnè.
La bastava par tot, par der un poc ed savåur
a la fatta ed pülant l'era una buntè
A bulåggna a i èera un tîp uriginèl
c'al purtèva una saräcaa atachè al capel
al vindèva al lamatt in Piazôla al venerdì
Biavati al s ciàmeva e da tótt l'era ciamè acsè:
"Quall dala saräca!"
Al dè d incû i žuvnèn i magnen "HOT DOG"
Aió savó che DOG in italian l'è "CAN"
In magnaran mega di can?
L'era mei la pülant con la saräca!

Tamarindo

LA ZANNA DI CUNTADÉN D NA VÔLTA

‘Na tèvla granda cån la so tvâja
ónna pulânt e d farénna zala,
säuvra un tulîren, tånnda e durè
dal caldarnån apanna arvarsè.

‘Na lumîra cala zå dal sufét
dû ciapamâsc in şbindlón dai trâvet
i brusén i stècc in tal camén
stra al fómme i zûgan i tri fangét.

La nôna arzdåura cån al fil in man
la taîa al fat e la fá al raziån
la nôra atanta la i şlonga i piât
manter al maré al cocia vî al gât.

Al nôn, chep tèvla, pipén in bâcca
sarvè par prémm al guerda c sai tâcca
‘na meža aränga dou fat t’pulânt
che par stasîra I en anc d avanz.

Ai fangét che da cràsser i an
un pôc piò récca lé la raziån
dâp a l’aranga un poc d murtadela
si fan i brèv al sîg d la padèla.

Brustulen

MAGNA MAGNA

In tutt i paais, in tutt al baurghè,
aiè una sègra, aiè da magner.
E alaura as telefona a quelc amig
par metters d'accord par ander un po' al frassc
e in tant ca s respira un po d'aria bona
magner e bevvar qualcosa d'la zona.
Mo dezider duv ander l'è un bel casen:
aiè la sègra dal turtlèn, aiè quella di turlom,
aiè la sègra di zanpan, aiè quella dal cudghen,
aiè quella di ranch, aiè quella dal bon ven.
Po aiè quella d'la zivalla, aiè quella di ai,
e po quella d'la cucònbra: ed magner an s finess mai.
Aiè la sègra d'la brazadela, cum l'è bona tuchè in tal
ven,
l'è tant bona che d arpiat a l'ha tuchè anca un fangen.
Aiè un detto c'al dis:
magna magna an s cala brisa:
l'è partè un ptan d'la camisa,
a fag fadiga a affiuber i pantalon,
aiò magnè un po' trop fasù:
mo cum ieren bon.

Taralucci e vino

ODE AL TURTLÉN ED BULÁGGNA

Que a Bulággna, al spetâcuel piò bèl
l è a vâdder l'arzdâura
ch la tûl al tulîr e al matarèl!
e la s métt a fèr la spójja,
parché la sa ch a fâg la vójja
d un bèl piât ed turrtlén.

Alâura, la taca a fèr un bušanén
in t la móccia d la faréñna
e dânter a i métt âli ôv,
e pó la drôva la furzéñna
par šbâter incôsa
cómme la féva i žuglén
quand l era una fangéñna.

E dâpp la taca a inpastèr,
e la spénz, la tira e prilla,
(con la scôsa dal cûl),
infén che pó col matarèl
la distànnd la spójja, féñna féñna,
e la taja i quadartén con la sprunèla.

In fûrria e con abilitè
la métt un pôc ed pén
e con dâu dída la strécca
in fâurna dal sô blîguel i turrtlén.

I én bèle fât, mo adèss
i s métt'n a bójjer
dânter al brôd d ónna galéñna.

E ai trôv, chèld in t al piât,
acsé cinén che am vén
ed stèri a guardér
cómme i én vgnò blén.

Un pôc ed furmâi e pó...
l è tótta poešî...
e, a la fén dal spetâcuel,
un surîš a la spâuša
ch la m à fât ste mirâcuel:
i turtlén,
al pió bèl mirâcuel ed Bulâggna.

Vò significando

POESÍ IN DIALATT BULGNEIS SÔL MAGNÈR

PRÓLOG

Mo guerda 'sta Cmouna,
(da sampar la mi).
Girèr la louna
D'na gara ed poesì

Al tèma al m'intriga
Mo anch s'l'è fadìga

A provv ad tachèr
Ad fer'm gnir in maint
C's'as dis soi magnèr
Inventè da la zaint-

L'è un camp sterminèe
Ch'a'n s'incgnòss mai assè!

SVOLZIMAINTE DAL TEMA

Dònca: l'Emélia prèma di tôte
Con i turtlèin mô anch i capplétt,
E tajadèl con al parsòtt,
E macarón con al sufrétt.

Spaghétt col tòn, mnéstra ed fasù
Ad piò da la vètta, c 'sa vùt incù?

I mèl tajè o i manfatèin,
In brod còl còdgh sàmpar sarvè,
E sàmpar con ccheran soul ed ninéin:
L'è un gost che méa n un sòn mai scurdè!

Se po' sóbitt dòpp a i' è anch un zampàtt
Con sèl e povvar tè t'i un prinzipàtt!

E po' i salòm i'n es' lèssan indri;
Da Mòdna a Piesàinza, con al Parmsàn
In una tavvlèè, in t'un'ustari.
Rimpéssum incù, ch'a stag vùd admàn!

Còn 'na buttéglià ed Lambròsch ed Sorbèra
Pur maledetta, 's bandéssa 'ste téra!!

Ormài a sàin in tèra lùmbèrda:
Risùtt, zàferàn, stracòtt e bujè.
Cutulàtta, cassöla, óssbùs e mustèrda
L'è tòtt un tariònf ad gòst, ogni dé!

Pérsich e tàncà frésch d'acqua d'ál lègh:
Quàl c'h l'óst al vòl, sàinz'ètar mé al pégh!

D'Aòsta la vâl, còn i su furnài,
Cràmma catlèna, fondùta, castàgn,
Ròba ed muntàgna, da vècch coi sunài:
Qualsiasi còsa ch'it dàn, te t'la màgn!

Al nord 'sàin 'rivè: la féin dal Paiàis:
A càmbi la zòna p'r 'an ccor'r in franzàis!

Piemònt col brasèè, con fònz, càzàsòn;
Liguria col pést, pàss frétt e brudètt;
Trintéin quési austriach, sànta rasòn:
Che grànda vèrgògna a 'n cgnòss 'r al sufrétt.

Difàti: kartòffeln e sténch ad ninéin,
Con wüerstel e bérra p' r i grand e i cinéin!

Furlàn e Venet i' én pàr tradiziòn
Tubòst màgnadùr mò àncH bôngustài:
Oltre à là càzia, bàccàlà, furmintôn,
Pulàint, muscardéin, e furmài.

Livra dal Carso, susézz e fasù,
I'en sampar bón, air com incu!

La Tuschèna: che tèra ad rizétt,
D'èlta cusèina e 'd véin gènerùs
Ch'i accumpàgnan i gôst dal palèt:
Pur d'àn ferì guintèr un abùs!.

Fiurintéina, stracòtt e zinghièl
Aqua còta, arbuiè, pànzànèll.

E pò al mèrch, l'Ombria, l'Abròzz,
Che tra mêt, mùntagn e culmina
I't sérvan tartôfla, zinghièl col capòzz,
Con cicérchia, scamorza, pànzteina.

E pò extravérgin, verdùr con al pàss:
Scéli quàl ch't vù, t'ai ciap sàmpar l'instàss!!

Pòglia e Lucània, calzòn con l'agnèll,
Urciàtti e zêm 'd ràpa, mozzarèl e maròn:
L'è méi che t'an 't fàg scapèr quèl,
Còm càcio cavàll, uliv e sardòn.
Ôli extra vérgin con pòlpo sbattò:
Rimpèss la pànza e an pinsèri pió!

Sizélia buiànta: al sèrd con la pasta.
(I'è un controsàins bàsta pinsèri!)
Sèrd in Sardàgna! Mò taint àl bàsta,
Parchè i' én un poéma: pruvè ad magnèri.

E pò chi 's 'n 'in fréga s' i 's ciàman acsè:
Tànt la rizèta an l'ò mèa inventè mè!

Campania còn Nàpol e bús da pàr tòtt

E pizza règéina ch' d'al mònd l'è dvintè
A gn'è Dràngheta o clàn o rósch mòì o sótt
Ch'i pòssan fèr òmbra a 'la speziàlitàè!

E pò i gràn pondór acsè bôn 'd san Marzàn,
Ch'is màgnan, passiti, in d'al piàtt od in màn.

Calàbria: pàss spèda, capperi, arcòta,
Zivòlla Troppa, fig sécc, mustazzù:
Magnèr sémpliz mò dégn ed gràn nòta
Insàm a zlè, budèin, tìramsù!

D'la Sila pò 'an dégh i prodòtt muntanèr:
Zinghièl e piguar arrost da gustér!

Sardigna, inféin: maluréddu e purzàtt
E pò zinghièl, arsèll, àragòst,
Furmài coi bigàtt (i n'en brisa barzlàtt!)
Còn chèrta musica i rà dal pòst!

E cum l'è vaira che l'è ad là dal mèr
Pìgra e patèt àan b'sògna scurdèr!

A la fein dàl mi gir a sòn arrivè.
Tgnànd Làzio con Ròmma par gran dirétt,
Essàand "caput mundi" e gràn bèela zitè
Dóvv màgnan i rēcch mò poch i puvrétt!

Seltimbàacca e fiùr 'd zòcca, carcióf, matriciena,
Chèvol frétt, spuntadùr par totta la stmena.

Mo a vóim turnèr, a Bulàgna pàr ùltum turnèr,
Parchè la zitè l'è mi e la piò bèla!
Luntàn par dvàira mé 'n vói andèr:
'A 'n 'vrev vanzer sàinza d'la mi murtadèla!!

EPILOGO & CUNSEI ANNÉS

E se un quelch' d'ón l'avèss quèl da dîr
Só i cibi in bulgnèis quàl ch'a 'i'ò scrètt,
L'ùm fà gràn piesàir s'al vòl sugerìr
Nôvi mnèstar, pietàinz, mancarétt.

Rodrigo

POESIA DIALETTALE BOLOGNESE SUL CIBO

Quèsi a la fén d' la schela d' la vetta
Da nòn zitadein ed Castèl Mazàur
Am sòn mèss, asrè só in suffetta,
A pinsèr al rizètt ch' a rubé a un vècc fataùr.

Dónca, a tacàn con i rà d' la caseina:
Turtlein in brodo con cher'n ad ninèin,
Seguè a rôda da la sô regèina:
La tajadèla al ragù genuèin.

In verité, a s'e ccòrr ultmamaint,
Samp'r a proposit di nustar turtlein,
Ad qual che paar tott l'è un gran tradimaint:
Cundiri con pàna, ragù o lambruschein!

Ch'sa s'ha pò da dir sòi magner ad chi bôn,
(Nemigh ad fégat e còlèsterol):
Salam e susèzza o un piàtt ed turtlôn:
Chiunque l'aavainza sànta parò!

Pô s'vagna ccurdèr al purè col cudghein,
Oppùr al custlèini bain còti so 'l brès?
O ànc la panzàtta bagnèè in d' l'asà féin?
S'l'è roba famosa al n'è brisa par chès!

D'la pulaint frètta o dal carsintèin
I'en roba da rà: mo che bôn magnèr!
Se po' t'ai cumpàgn con dal salamein,
L'è zért che farmèrat t'an sé piô cum fér!

Comunque, fén'oura ài 'ho sublimè
I nustèr magnèr d'na volta e d' incù;
Mo av voi arcurdèr che granda magnè
As fa in tott'Italia co' n piàtt ed fasù!

E pò 'i è la pizza, tesor ad tott al mond,
Che a Napol l' è nêda, m'ormai l'ha truvè
Sia dant'r a una ràggia che in d' un bàss fònd
Tòtt chi arcgnussmènt ch' la s'è meritè!

Baccàla vizontèin, canederli in brôd,
Pàsta alle sarde e sardo porcètto,
Cùtt in d' al fòuran o in méll étar môd,
I' én cibi superbi, di grande rispetto!

Fonduta e borlenghi, cassöla e risòt,
Da Aosta a Piesàinza, Cremouna e Milàn
Magnèr ed gràn fama còm al pancòt,
I'en Bresaola, lugànga, castrè e parmigiàn.

E pò sèltimbàcca, urciàtti e stracutt,
Carbunèra, raviù, spaghétt e arbuèi,
Pizzochér, lasàgn, càplètt, zivulùtt:
L'èlanc ed sicur an' s' prevv finir qué!

Mo què am voj farmer parchè so 'l piò bel,
Am vein in amàint che tott 'sti savùr,
Gustè dòp la guéra cm'e ròba normèl
I nascondn' a dimòndi dimòndi dulùr!

A fàg memoria d'un'epoca améra,
Fam par dimòndi, stéint abundànt:
Mo quant disaster 'sta pòvra tèra
L'avò da subìr, insàm a la zànt!!

In c'al period sul séri ggraziè,
A surogchè, margarina e galàtt,
Ogni italiàn al s'era zò avviè,
Scurdàndas arròst, butìr, cutulàtt!!

Al post d'un cafà 'se bvèva cicoria,
L'orz l'era un lusso da bursaneresta!
Mo mé, ed 'sti témp, an voi piò avoir memoria,
Parchè al bòn magnèr l'è po' turnè in pésta.

Mo i zuvan i sèvan che i temp di bu gràs,
A finir ogni tant i' en purtrôpp destinè:
Quast l'è guintè al tamp dal gran tàs,
Col guèran ogni dè ch'al dà una suciè!

E alaura sul sèri tacàin a pinser
Quant l' è cambièé la nostra "gran vètta",
E che tanti abitudin i s' r' an da cambièr
E po' da scurdèri e po' mettri in suffèta!

Kebab e cous-cous, alimeint popolèr,
L'è mei aduteri p'r amour che par forza:
Lasàgn e turtlèin i s' rain da scurdèr,
Parchè la fàm anch acsè l'a se smôrza!

Rodrigo

PRUFÓMM D UNA VÔLTA

Stamaténna a um sãn livè
con la lónna un pô ed travêrs,
“Cuśa fâghia” a un sãn dmandè,
“A um vól quèl un pô ed divêrs”

e tè pãnsa a m è vgnó in mãnt
ch’l l um rilâsa cuśinèr,
a vérr al frîgo e int un mumãnt
a i ò bèla vést cśa fèr.

A tói fôra tótt i udûr,
la panzatta e anc al maśnè,
i pondôr bèla madûr
al vén bianc e un pô ed pasè.

Só l talîr na pistadénna
ai udûr chi um fan zighèr,
un pôc d ôli, na guzlénna
e int al tegâm a i pôs vudèr.

A sufréžž pianén, pianén
e po’ ai métt un pô ed panzténna
e sént qué che profumén:
l um adréza la maténna.

Ecco al mègher l è rusté,
a métt žã un bichîr ed vén,
al fâg sfumèr e sént mo qué
che prufómm: l è soprafén!

Al pondôr a l ò žuntè
e po’ armãśd e a guèrd cum l è,
ai ažónž anc la pasè:
i ingrediènt ai ò finè.

Ecco al pió l è bèla fât,
bsàggna sàul un pôc asptèr,
dâu, tràï àur, fén ch' l è cunpât
e t al prè própri gustèr.

Col pinsîr a tâurn indrî
quand mî mèder la scarzèva
intant ch' l éra lí ai furnî
e al ragó la preparava.

Mé d ardâpp, con un grustén
a tucéva int al tegâm,
in cal sùg acsé genuén
pió par luiísia che par fâm.

E da dlà a sintèva dîr:
“Stóffla bän, cus' it drîa fèr,
al ragó l è da cundîr,
t an l è brîsa da magnèr!”

Che bì ân lo žoventó,
quànt arcôrd, che fantasî,
i én mumént che in tâurnen pió,
mo adès bâsta nostalgî.

E al ragó l à cal savâur
cme na vólta, prelibè,
al prepâr con tant amâur
e al mî dé l è trasfurmè!

Balunevina

SAVÁUR D'ARGÓI

Am métt al tavlén e a cmänz a pinsèr
a ste poesî cl'arà da tratèr con gherb
e manîra, ed bèla cuséñna, e con fantašî
arò da studièr un bunéssum menù
cal pòsa esaltèr Bulåggna e l'Eléggia.

Am dégg deziša: incosa al srà tradizionèl
peró: dscàrria ed turtlén o ed tajadèl?
A žûg con la biro, distrâta, anujé, e pròpi
Par chès am scâpa un'ucé a un foj ed giurnèl:
“Fâbric in žnoc' con la produziân arviné.
Tand bianchi só i pré, žânt stóffa, arscaldé,
cl' afranta ste prôva terébbil
con gran dignità.”

A gn'è dòbbi. Par bãn cminzipièr
l'antipâst l arà da presentèr al mej
di prudótt Emigliàn: bì pzulût ed fâurma
grèna (che al mând tótt zairca ed cupièr)
e pò dla murtadèla, l'è naturèl!
Bene. Acsé l antipâst l è fat!
Ed ecco che l òc' al câsca distrât
sâura un èter téttol ban evidenziè
cal scarr ed Spred, Eurobond, fiscalità,
e dulcis in fundo (as fà sanper par dîr)
ón di tant cunvégn “al vertice” cl'arà
da stabilir la salût dla nostra munaida,
e a pans a la brótta abitûdin (o èl un vézzi?)
cla purtarà a la žant cumóñna èter sacrificézzi:
E se a studiéss una rivoluziân? Oh, a s intând
“gastronomica” naturalmânt. Sé am piès
Al pinsîr. L' è un bèl argumânt!
Danca: al prémm al srà una bèla mnèstra,
ch i pran magnèr dôn, òmen e parfén ragazû:

a prepararó una grandiaúša pgnata
ed mnèstra ed fasû.
In còša cunsésst la rivoluziân?
Un pôc ed pazénzia. A v darò la spiegaziân.
Apanna ògni Itagliàn l'arà bân magné
ste mnèstra gustâúša, ste spezialitè,
a un âura prezîsa – da cunbinèr – al spâl
al Nord Europa l arà da vultèr
(cioè vérs chi s guarda con superiorità
fâgand ogni vòlta del difficultè).
Quand da i telefonée l'arivarà
al segnèl cuncurdé
tòtt prilé – in rîga e ban alineà –
arän da pinsèr, infervurè, a la
mnèstra ed faşû apanna magné.

A cal pônt ai srà da švilupèr
“uno Tsumani” d'âria profumoè
cl'arivarà e chi nès inpurtànt e
sanpèr drétt
Chisà che l'atmosfêra condensè
A ni faga pr'una vòlta stèr
bân zétt.
Naturalmânt: gnínta secând!
(anc parché pr i tant faşû in
zircolaziân, ai è
al résschi d una quèlch
“trasfurmaziân”)
Al mî menû sânpeliz e popolèr
al pôl esèr óttill pr'arcurdèr
che nuèter a vlan solamânt
vivèr trancuèll e lavurèr
onestamânt!

“Âria nôva”

SÎRA

I fiûr sécc di gerâni
inciòn pió i chèvea vî,
la biziclatta, žã in canténna,
l'â äġ gamm a tèra.
I râm, atâc al mûr,
da un pèz i n lûsen pió,
al tulîr l è abandonè
insàmm al matarèl,
e da tant ans sént in cà
l udâur dâulz dal ragó.
Po', d inpruvîs, na scanpanlè:
"Nôna, a t ò purtè dâu tajadèl!
Dài, mett só l'âcua ch'ai cusân,
e po' paràccia, par mé e par tè,
cómme na vólta, dâpp la scôla,
quand t um stèv da stèr
coi tû bon magnarén!"
La tvâja natta, i piât pió bî
e una spazè d arpiât ai ucèl.
"Csa fèt nôna, brîsa zighèr!"
"A n sãn brîsa drî a zighèr,
l è al vapâur däl tajadèl!"

Una vólta l'êra una fôla

SPIGUEL ED VETTA

Strulghèr a òc' e gamba una nòva poešì
In dal mi bel dialàtt, dâulz cme
Al zóccher, l'è una gran tentaziän.
Sänper áìò cardò che poešì al fos
eser rumântic. Però...
Al rumour dal mutour dla "Vespa"
Quand a fevan una vulè a magnèr
La cucômera, fresca, rossa come una rosa
L'era gioia e algrî mei che una poešì.
E cum al teneva abrazè strècc al mi ambrâušen!
Megga parchè aves pòra ed cascher!...
Un etra so gulositè i en camper ste
Al carsintènn, mo qualli is fevèn in cà.
La pozza da frètt la dvintèva prüfomm
Da quand al des con aria da birichèn:
"Spazèt al rusàtt c at vòì der un basèn!"
Dop a ssantazèncv an un tourna la pèl d'oca.

TAJADÈL AI RAGU'

Comm l'è ban al prufomm dal ragù apanna fat:
l'è aura ed fer bojjer l'acua ed metter zò al tajadèl
fati con la spòjja rigorosamant tirè con al matarel:
una bela cuciare ed ragù,
po una gratè ed furmai e
ban aptit amig:
quasst l'è on piat c'an se dscurda mai.

Taralucci e vino

TÈVLA D'INVÈREN

Trai mail e dû limòn.

Gnac 'na parôla da tuchèr.

Con la prémma bréñna,
c'sa s'insugnarán sâtta a un bichîr?

La lóñna liè acsé fredda
sâura i tû cavî bianc.

UN RIMÈDI ECEZIONÈL

A jó détt a una mî amîga
(canpiunassa d'esperianza)
che al mi anbrâus al fá i caprézzi
mo che 'd ló, me, am pôs fèr sànta.

Lî l'am dîs d'avàir fidózzia
chl'à un rimédi ecezionèl:
*“ciàpel sóbbit par la gâula
cô un pô 'd zóccher e un pô 'd sèl!”*

Lé par lé a sãn stè indezîsa
pó a jó détt: “a voi pruvèr!”;
la n'é pó 'na gran fadîga,
sté cuncuéssta alimentèr!

A jó sóbbit fât na' spójja
con tulîr e matarèl
inpastànd con diligiànza
sî-sèt ôv ad tajadèl.

A jó mess in sèl l'arôst
con un bãn bichîr ed vén
pó a jó cõt un pô 'd susézza
e fât al pén par di turtlén.

Al dé dâpp, in t'na padèla
a jó frétt dal cutulàtt...
e in t'al fâuren? L'as cusèva
una rôla ed lasagnàtt.

E pr'an perdar trôp ed véssta
l'inpurtànza dl'obietív
tótt i dé quèl invintèva
sanz' avoir un pô 'd sulív.

Salamén e murtadèla
(detta qué) in manchévan mai;
e par sdisdèr al sô murbén?
Un bèl piàt pén ed furmàj
...Dâu raviôl, nà brazadèla,
sóppa inglàisa, un bèl budén...
e pr' ajutèr la digestiòn?
Un cafà con un grapén!

Dâpp nà stmèna, av garantéss,
che al mirâcuel al s' è averè:
l'è caschi cómm una pàira
fr'al mí bràza, indurmintè!

Gelsomina

ZÉNC ÔUR INT LA BASSÔURA

L'è zénc öur in la basöura
a sön in cà
e al pianèl dla cardânza
l'è bianc e nétt
ad formica.

L'è zénc öur int la basöura
e la lûs l'è na lampadéñna,
l'è al grîž ch'al vîn dénter
pr al finiströn.

L'è zénc öur int la basöura
e l'è da instamatéñna ch'a vôi šguzlèr
e García Lorca l'è pugè so in câmra
int al lèt inšgunbiè.

L'è zénc öur int la basöura
e al bistécc dal dišnèr
int la padèla, bianchi
al spètan n'ètra zéñna.

L'è zénch öur int la basöura
e t vû fèr un brindén amèr
dla Nutella, na féttà biscutèda
t inspôrc al curtèl ad cicolèda,
al pan sbiâved d instamatéñna
al t impalûga söul.

L'è zénc öur int la basöura
e dala fnèstra a vîn dénter
la pózza d gass ad giurnèda ferièl,
insämm a cl'arlîa che in fönnd la t pièš
d un grîž cèr
cme la tô cà
di dé.

Baldèn